

Pamuk Eller cebe

H. Avni Gündüz

havni.gunduz@emo.org.tr

Enerji dağıtım şirketleri cansiperane çalışıp karlarını artırma için uğraşırken henüz devlette kalan ve satılmak için bekleyenler de kendilerine yeni kaynak yaratmak için gece gündüz demeden düşünüp yeni yollar buluyorlar.

En son olarak TEİAŞ (özelleştirme kapsamında değil demeyin önümüzdeki yıllarda onun da kokusu çıkar) yönetmeliklerin içindeki iğne deliğinden ipliği geçirerek yeni para kaynağı (haraç da diyebilirsiniz) buldu. Bilindiği gibi geçmişte bazı bakanlık bürokratları kompanzasyonun yaygınlaşması amacıyla yönetmelik değişikliğine gitmişlerdi. Önce %33 olan İnd.Reaktif/aktif enerji oranı önce %25'e sonra %20'ye düşürülmüş, en sonra da %15 denilmesine rağmen top direktan dönmüş ve bu günkü oranlar korunmuştu.

Burada amaç şebekede kompanzasyon yapılarak hat kapasitelerini artırmak ve kayıpları azaltmak idi. Niyet iyi gözükmeyle birlikte uygulamada gerçeklere dayanmadığı için sonuçları bizim açımızdan pek parlak olmadı. Aşırı yatırım yapmak zorunda kalındı. Ülke kaynakları açısından bakıldığında ise (ki burada senin paran benim param, devletin parası değil, ülke içinde dolaşan toplam para miktarına bakılır, ülke verimliliği buna bağlıdır.) çok büyük paralar kompanzasyon yatırımlarına harcandı. Hala da harcanıyor. En başarılı sonucu alanlar bu konuda uğraşan röle imalatçıları oldu. Bu sayede inanılmaz ölçüde ilerleme kaydettiler. Tek kazancımız bu gelişme oldu. Tabii bir de dağıtım şirketleri karlı çıktı. Onlar da iyi ceza kestiler doğrusu.

Bu konu üniversiteler tarafından araştırılıp "yatırımlar nasıl yasa zoruyla yaptırılır ve verimli olmaz" konusunda ders notları bile hazırlanabilir. Oysa ki oranı biraz daha yu-

karda tutup cezaları insafsız olarak uygulamasaydık bunca para, emek ve malzeme boşa gitmezdi.

Son dönemlerde devreye TEİAŞ girdi. Onlar da Dağıtım şirketlerine kompanzasyon şartı getirdiler. EPDK yönetmelikleri böyle emrediyor diyerek. Bu arada kendileri de OG'de kompanzasyon yapmaya başladılar. Bazen öyle haller oldu ki hem dağıtım şirketi (o zamanlar TEDAŞ) hem de TEİAŞ aynı trafo merkezinde yan yana kompanzasyon tesisi kurdular. Özelleştirmeler büyük ölçüde tamamlandı ve dağıtım şirketlerine de bir süre sonra kompanzasyon yetersizliğinden dolayı cezalı faturalar gelmeye başladı. Önceleri "büyükler yukarda anlaşsın, biz ne yapabiliriz?" dedi dağıtım şirketleri (TEDAŞ'LAR). Öyle ya nasıl olsa sonunda "devletin" kasasına girip oradan çıkacak değil miydi? Aslında değil, çünkü dağıtım şirketlerinin maliyetine yansıtacağı için elektrik kWh maliyetine yani sonunda bizlere yansıtacaktı. Pamuk eller yine cebe.

Bu yılın başlarından beri TEİAŞ inanılmaz miktarlarda "ceza" kesiyor. Muhtemelen devlet şirketleri tamamen özelleşti, bu nedenle cezaları

uygulayabiliriz mi? dendi acaba. Üstelik saatlik bazda hesaplamalar yapıp hem dağıtım şirketlerine hem de OSB'lere cezalı faturalar gönderiliyor. Saatlik bazda reaktif enerji oranlarını devasa şebekelerde tutturmak herhalde Zati Sungur becerisi ister. Ayrıca, bilindiği üzere OSB'ler de sınırları dahilinde aynen dağıtım şirketleri konumunda. EDM ve OSB'lerin yatırımlarını EPDK onaylıyor, isteseler bile fazladan yatırım yapamıyorlar. Şebekelerin içlerinde serbest tüketiciler var. Özel üretim şirketleri var. Onları nasıl ayırdınız?. Trajikomik olanı da çoğu OSB ve şirketin neden ceza kesildiğini bile anlayamadan bu paraları ödemeleri. Sonuç olarak bu paralar OSB ve şirketlerin maliyetine yansıtacak, halk ve sanayiciler tarafından ödenecektir.

Çözüm yine bilim ve teknikte. Her şebeke bölgesi kendi reaktif enerji ihtiyacını ve kapasitesini belirlese (ki bazı OSB'ler böyle yapıyor ve abonelerden reaktif ceza almıyor) ve ona göre kompanzasyon tesisi yapımı ve cezası uygulansa; ne fazladan yatırım yapılır ne de canlar yanar; sorun "kemal-i sürat ve suhulet"le çözülebilir.